

**РОЛЯТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА В ИНТЕГРИРАНИТЕ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СПЕЦИАЛИСТА**

Д. Тасева¹, С. Тончева²

¹Филиал Велико Търново на Медицински университет - Варна

²Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна

Резюме. Един от най-важните критерии за механизма и зрелостта на едно общество е отношението му към децата и хората с увреждания. Политиките за ранно детско развитие гарантират правото на всяко дете на живот и възможност да реализира своя потенциал. Те са инвестиция в бъдещето на държавата. Разработването и прилагането на политиките за ранното детство са част от ценностите и политиките на всички държави от Европейския съюз, в т.ч. и на България. **Целта** на настоящото проучване е да се изследва и анализира ролята на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип при предоставяне на интегрирани грижи при деца с увреждания и техните семейства през погледа на специалистите от социални услуги за деца с увреждания. **Материал и методи:** Проучено е мнението на 63 специалисти, работещи в седем социални услуги за деца с увреждания на територията на община Велико Търново. Използвани са: социологичен, документален, статистически методи на изследване и графичен анализ. Анкетната карта съдържа 19 въпроса. **Резултати и обсъждане:** Данните от проведеното проучване сочат, че 94% от специалистите смятат, включването на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип като гарант за качеството на услугата. Очакванията им са: тя да притежава умения за работа в екип, адаптивност и нагласа за работа с деца с увреждания (81%); да е запозната със спецификата на социалната работа (55%); да обучава родителите и да предоставя мобилни услуги (56%). **Заключение:** Интегрираните услуги за деца с увреждания имат смисъл за детето, семейството и общността. Всяко дете, независимо от спецификата си, трябва да има възможност да се реализира, да учи, да развива потенциала си, да участва в живата на обществото. Обединяването на усилията на всички институции от здравния и социалния сектор е важен фактор за успеха и развитието на интегрираните здравно-социални услуги.

Ключови думи: интегрирани здравно-социални услуги, деца с увреждания, мултидисциплинарен екип, медицинска сестра.

**ROLE OF THE NURSE IN INTEGRATED CHILD CARE
FROM THE SPECIALIST'S PERSPECTIVE**

¹D. Taseva, ²S. Toncheva

¹Professor Dr Paraskev Stoyanov Medical University of Varna, Veliko Turnovo Subsidiary

²Professor Dr Paraskev Stoyanov Medical University of Varna

Abstract: One of the major criteria for the mechanism and maturity of a society is its attitude to children and people with disabilities. The policies on early childhood development guarantee the right of every child to life and the opportunity to realise their potential. They are

an investment in the future of the state. The development and implementation of the policies on early childhood development are an integral part of the values and policies of all EU member states, including Bulgaria. **The present paper aims** to study and analyse the role of the nurse in the multidisciplinary team in providing integrated care to children with disabilities and their families from the perspective of specialists in social services for children with disabilities. **Material and methods:** The opinion of 63 specialists working in seven social services for children with disabilities in Veliko Tarnovo Municipality has been studied. Sociological, documentary, statistical research methods and graphic analysis have been used. The inquiry form contains 19 questions. **Results and discussion:** data from the survey suggest that 94% of the specialists are convinced that including the nurse in the multidisciplinary team guarantees the quality of service. She is expected to: have skills for teamwork, be flexible, and capable of working with children with disabilities (81%); be familiar with the specific nature of social work (55%); train parents and provide mobile services (56%). **Conclusion:** integrated care for children with disabilities matters to the child, the family and the community. Each child, regardless of the specific nature of its condition, should have the opportunity to develop and realise its potential, to study and participate in social life. Joining forces of all institutions in the health care and social sphere is an important factor for the success and development of integrated health and social care.

Key words: integrated health and social care, children with disabilities, multidisciplinary team, nurse.

ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА БРЕМЕННИ ЖЕНИ И РОДИЛКИ ОТ ГРАД ХАСКОВО И ГРАД СТАРА ЗАГОРА ОТНОСНО СИНДРОМА НА ДАУН

А. Несторова

Тракийски университет - Стара Загора
Катедра „Здравни грижи“, Филиал Хасково

Резюме. Синдромът на Даун е вид генна мутация, при която деформацията на цялата или части от 21-вата хромозома се изразява в поява на трета хромозома в 21-вата двойка, оттам и термина Тризомия 21. **Целта** на разработката е да се проучи доколко бременните жени и родилките са запознати със синдрома на Даун, както и необходимостта от провеждането на скрининг за това заболяване. При оказаната им помощ и подкрепа от страна на специалисти и неправителствени организации, до каква степен родителите са готови да отгледат децата си в семейната среда. **Материали и методи:** Проучването е направено в периода декември 2019 г. – февруари 2020 г. като участието на анкетираните е на доброволен принцип. Анкетирани са 100 жени. Инструментарият за набиране на информация е пряка индивидуална анкета, състояща се от въпроси, които дават възможност за отговор в 3 аспекта. **Заключение:** Съвременната медицина вече дава възможност само с една кръвна проба и без никакъв риск за бременната и детето, да се установи дали има опасност от хромозомни аномалии при плода. При доказана диагноза и износена бременност жените имат необходимост от консултация с екип от специалисти – рехабилитатор, логопед, психолог, социален работник.

Ключови думи: синдром на Даун, скрининг, семейна среда.

STUDY OF THE AWARENESS OF PREGNANT WOMEN AND WOMEN IN LABOR FROM THE TOWN OF HASKOVO AND THE TOWN OF STARA ZAGORA ABOUT DOWN SYNDROME

A. Nestorova

Trakia University - Stara Zagora
Department of Health Care, Affiliate Haskovo

Summary. Down Syndrome is a genetic chromosomal disorder caused by an extra copy of chromosome 21, which means each cell in the body has three copies of chromosome 21 instead of the usual two copies. That is why the disorder is also called "Trisomy 21". **The aim** of this work is to make a careful study how and what the pregnant women and women in labor know about the Down syndrome as well as the necessity of Screening tests available to detect Down syndrome during pregnancy. **Materials and methods:** The study has been made for the period from December 2019 to February 2020 and the inquired people have agreed to do it voluntarily. The invitation has been addressed to 100 women. The gathering of information has been done by a direct individual inquiry which consists, questions with possible answers in 3 aspects. **Conclusion:** Modern medicine gives an opportunity to identify a mother who is likely carrying a baby with Down syndrome only by one blood test and without any risk for the mother and the baby. Once the diagnosis is detected and the pregnancy is getting to its end, the women needs to be consulted by a team of specialists.

Key words: Down syndrome, screening, family background

ОЦЕНКА НА „РИСК ОТ ПАДАНЕ“ ПРИ ВЪЗРАСТНИ И СТАРИ ХОРА, ПОТРЕБИТЕЛИ НА ДЪЛГОСРОЧНИ ЗДРАВНИ ГРИЖИ, КАТО ЗНАЧИМ МЕДИЦИНСКИ И СОЦИАЛЕН ПРОБЛЕМ

М. Бачева, Р. Дойновска

Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград
Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“, Катедра „Здравни грижи“

Резюме. Паданията са водеща причина за наранявания сред възрастните и стари хора в световен мащаб и могат да доведат до тежки състояния свързани с фрактури на тазобедрената става и травми на главата. Те са причина за значителни увреждания, намалена физическа функция и загуба на независимост, което драстично намалява качеството на живот на тези хора. Оценяването и идентифицирането на факторите, които могат да повишат вероятността от падане, са от съществено значение за планирането на ефективни сестрински стратегии за превенция. **Цел:** Целта на изследването е да се направи многофакторен анализ за идентифициране на риска от падане при възрастни и стари хора, потребители на дългосрочни здравни грижи, за една година, което да изведе необходимостта от превенция на паданията сред тази популация. **Материал и методи:** За проведеното проучване са използвани документален метод, метод на наблюдението и интервю. В проучването е направена многофакторна оценка на риска от падане сред възрастни и стари хора от социална услуга с помощта на разработен въпросник, базиран на общоприетата дефиниция на NANDA (North American Nursing Diagnosis Association) за сестринска диагноза „Риск от падане“ и изведените в нея рискови фактори. Медицинските сестри, служители в

социалната услуга за стари хора, оцениха риска от падане и идентифицираха потенциално висок риск при голямата част от потребителите. Статистическата обработка на данните от изследването е осъществена посредством програмната система SPSS-19.0, Prizm 3.0. Проучването чрез многофакторната оценка на риска от падане се базира на проведеното изчерпателно изследване върху 105 лица на възраст над 65 години (средна възраст, $81,8 \pm 7,31$ години), които използват всеобхватните услуги за дългосрочни грижи и са предоставили своето информирано съгласие преди включването им в изследването. **Резултати и анализ:** Общият брой на възрастните хора в дома с данни за падане за предходната година са повече от половината – 55 (52,4 %). Общо 13,4% от изследваните лица са с различни фрактури във връзка с падане през предходната година, като 2,4% са с тежки такива като фрактура на бедрената кост, таза и долните крайници и 1% с фрактура на прешлените. Многобройните комбинации показаха значителни връзки между паданията и отделни рисков фактори. Индикират се значими правопрпорционални връзки между историята на паданията и продължителното залежаване ($r=0.656$), както и с фактора загуба на мускулна сила ($r=0.569$). **Заключение:** Подобни изследвания дават полезна информация за идентифициране нуждата от оценка на риска, свързан с падане сред потребителите на дългосрочни услуги, хоспитализирани пациенти, възрастни и стари хора в общността, както и за планиране на ефективни сестрински интервенции и стратегии.

Ключови думи: *риск от падане, оценка на риска, възрастни и стари хора, сестрински интервенции и стратегии*

ASSESSMENT OF "RISK OF FALLING" IN ADULTS AND OLD PEOPLE, CONSUMERS OF LONG-TERM HEALTH CARE, AS A SIGNIFICANT MEDICAL AND SOCIAL PROBLEM

M. Bacheva, R. Doynovska

South-West University „Neofit Rilski“ - Blagoevgrad
Faculty of „Public Health, Health Care and Sport“, Department „Health Care“

Summary. Falls are the leading cause of injury among the elderly worldwide and can lead to serious injuries associated with fractures and head injuries. They are the cause of significant disabilities, reduced physical function and loss of independence, which drastically reduces the quality of life of these people. Assessing and identifying the factors that may increase the likelihood of a fall is essential for planning effective nursing prevention strategies. **The aim** of the study is to make a multifactorial analysis for identifying the risk of falls in elderly people, users of long-term health care, for one year, to present the need to prevent falls among this population. **Material and methods:** A documentary method, an observation method and an interview are used to conduct the research. The study made a multifactor assessment of the risk of falling among the elderly and old people from the social service "Home for the elderly". The study was conducted using a developed scale based on the NANDA (North American Nursing Diagnosis Association) generally accepted definition of a nursing diagnosis of "risk of falling." and risk factors derived therein. The nurses at the Home for the elderly assessed the risk of falling and identified a potentially high risk for a large proportion of users. The statistical processing of the survey data was performed using the software system SPSS-19.0, Prizm 3.0. The study on the multifactorial risk assessment of falls is based on a comprehensive study of 105 people over the age of 65 (mean age, 81.8 ± 7.31 years) who use comprehensive long-term care services and have given their informed consent before their inclusion in the study. **Results and analysis:** The total number of elderly people in the home with data for falls is more than

half - 52.4%. From a total of 13, 4% of the respondents have different fractures in connection with the fall in the previous year, 2.4% have severe such as a fracture of the femur, pelvis and lower extremities and 1% of vertebral fracture. Numerous combinations have shown significant links between falls and individual risk factors. Significant proportional relationships between the history of falls and prolonged lying down are indicated ($r = 0.656$), as well as with the factor of loss of muscle strength ($r = 0.569$). **Conclusions:** Such research provides useful information for identifying the need to assess the risk associated with falling among long-term service users, hospitalized patients, the elderly and the elderly in the community, and to plan effective nursing interventions and strategies.

Key words: risk of fall, risk assessment, the elderly and old people, nursing interventions and strategies

ДЕПРЕСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ ПРИ ПАЦИЕНТИ СЪС СЪРДЕЧНА НЕДОСТАТЪЧНОСТ

М. Георгиева^{1,2}, М. Рушид¹, С. Борисова², К. Генова², Л. Мирчева¹, Й. Йотов¹

¹ Втора кардиологична клиника – неинвазивна, УМБАЛ „Св. Марина“, Варна

² Катедра „Здравни грижи“, Факултет по обществено здраве, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна

Резюме. Депресията и сърдечна недостатъчност (СН) са здравно и социално значими заболявания с прогресиращ характер. Депресията е често срещана при пациенти с хронична СН, която допълнително влошава общото състояние на пациентите. Много проучвания сочат, че резултатите от лечението на тези пациенти са по-лоши в сравнение с тези, при които липсва депресивен момент. Депресията има неблагоприятен ефект върху развитието на сърдечната недостатъчност, влошава качеството и продължителността на живот, повишава нуждата от здравни грижи, увеличава хоспитализациите и смъртността. Факторите, повлияващи развитието на депресивния синдром при пациентите със СН са: периодично обостряне на симптомите на СН, чести хоспитализации, социо-демографски фактори, влияние на личностните фактори, факторите на боледуване, вкл. и функционалния клас на сърдечна недостатъчност по NYHA. **Цел:** Да се създаде модел на здравна грижа при пациенти със СН, която е насочена към ранното откриване на белезите на влошаване на състоянието, тревожност и депресия, за да се повлияе върху факторите, оказващи неблагоприятно въздействие, с което да се подобри качеството и продължителността на живота на пациентите. Дейността на специалистите по здравни грижи да е насочена към индивидуален подход според нуждите на пациентите, към насърчаване на тяхната самостоятелност и независимост в самообслужването и социална подкрепа на тях и техните семейства. **Материали и методи:** Да се проследят в амбулаторни условия пациенти със СН за период от шест месеца, след дехоспитализация. Основните методи са: анкетен метод тип интервю, използване на въпросници. Попълват се стандартизирани въпросници за качество на живот и склонност към депресия – Въпросник за кардиомиопатии на Канзас Сити (Kansas City Cardiomyopathy Questionnaire, KCCQ), 5-степенен Европейски въпросник за качество (European Quality – 5, EQ5), визуална аналогова скала (VAT), Въпросник за здравето на пациента (Patient Health Questionnaire, PHQ9), проследяване на антропометрични показатели,

хемодинамични показатели, както и прилагане на шестминутен тест с ходене. **Очаквани резултати:** След периода на проследяване се очаква пациентите да голяма степен да се приучат сами да контролират симптомите на влошаване, адекватно да търсят здравна помощ, значително да намалят ненужните хоспитализации, респективно да се подобри качеството и продължителността на живот. Да се подобри самочувствието и психологическото състояние на болните с намаляване на депресивните и тревожни състояния. Получените резултати да бъдат мотивация за специалистите по здравни грижи за бъдещо развитие и обучение.

Ключови думи: сърдечна недостатъчност, депресия, качество на живот, здравна грижи

DEPRESSION AND ANXIETY IN PATIENTS WITH HEART FAILURE

M. Georgieva^{1,2}, M. Rushid¹, S. Borisova², K. Genova², L. Mircheva¹, J. Yotov¹

¹Second Cardiology Clinic - non-invasive, University Hospital "St. Marina", Varna

²Department of Health Care, Faculty of Public Health, MU "Prof. Dr. P. Stoyanov", Varna

Summary. Depression and heart failure (HF) are health-related and socially significant diseases with progressive nature. Depression is a common comorbidity in patients with chronic HF, which further worsens the general condition of patients. Many studies show that the results from the treatment in these patients are worse than in those who do not have a depressive moment. Depression has an adverse effect on the development of heart failure, worsens the quality and duration of life, increases the need for health care, hospitalization and increases mortality. Factors influencing the development of depressive syndrome in patients with HF are: periodic exacerbation of HF symptoms, frequent hospitalizations, socio-demographic factors, the influence of personality factors, disease factors, as a factor of depressive syndrome, including functional class of heart failure according to NYHA classification. **Aim:** To use a health care model that is geared towards the early detection of signs of SN and university deterioration of anxiety and depression to use the factors showing that it is an adverse effect that should be used and to be used for the lives of patients, indeed for healthcare professionals, to propose to add an individual approach to the needs of patients, encouraging for self-attractions and independent in self-care and social company of those and family families. **Materials and methods:** Six months after discharge. The main methods are: interview type interview method, use the questions. Complete the standard questions on quality of life and predisposition to depression - Kansas City Cardiomyopathy Questionnaire (KCCSQ), 5 levels European quality questionnaire (European quality - 5, EQ5), visual analog scale (VAT), Questionnaire for the health of the patient (Health Questionnaire Questionnaire, PHQ9), monitoring of anthropometric parameters, hemodynamic indicators, which are used in a six-minute test with walking. **Results of expectations:** The next period of stress is required by patients to a large extent to adhere to themselves in order to control the symptoms of their investment, and should seek medical care, which should reduce unnecessary hospitalizations, respectively. are added to them and used on animals. To present a self-confident and psychological state of bonus with the power of depression on your and on anxious conditions.

Key words: heart failure, depression, quality of life, health care

СОЦИАЛНО-КУЛТУРНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ЖЕНИ В КЛИМАКТЕРИУМ

А. Димитрова, Д. Гавраилова, Д. Хаджиделева

Катедра „Здравни грижи“, Факултет по обществено здраве,
Медицински университет – София

Резюме: Физиологичните промени и климактеричните симптоми зависят от тяхното взаимодействие със социално-културната среда. Индивидуалните нагласи на жените за възприемането и преживяването на този период от живота им, имат изключителна роля за преодоляване на проблемите и справяне със стереотипите. **Целта** на настоящото изследване е да се проучат социално-културните проблеми на жените, свързани с промените в периода на климактериума. **Материал и методи:** изследвани са 153 жени на възраст между 40 и 60 години, посетили консултативните кабинети в лечебни заведения за извънболнична и болнична помощ на територията на гр. София за периода август – декември 2019 г. Използвани са социологически и статистически методи за получаване и обработка на данните. За измерване и самооценяване на характерните за климактериума симптоми е използвана българска версия на специфична рейтингова скала. **Резултатите** показват силно изразено протичане на симптомите, проблеми при възприемането на климактериума и промени в социалното общуване.

Ключови думи: климактериум, жени, симптоми, култура, социални фактори

SOCIO-CULTURAL PROBLEMS OF WOMEN IN CLIMACTERIC

A. Dimitrova, D. Gavrailova, D. Hadzhideleva

Department of Health Care, Faculty of Public Health,
Medical University – Sofia

Abstract: Physiological changes and climacteric symptoms depend on their interaction with the socio-cultural environment. Women's individual attitudes about the perception and experience of this period of their lives have an exceptional role to play in overcoming problems and dealing with stereotypes. **The aim** of the present study is to examine the socio-cultural problems of women related to the changes during climacteric. **Material and methods:** 153 women aged between 40 and 60 years, who visited the consulting rooms in medical institutions for outpatient and inpatient care in the city of Sofia for the period August - December 2019. Sociological and statistical methods were used to obtain and process the data. A Bulgarian version of a specific rating scale was used to measure and self-assess the symptoms characteristic of climacteric. The results show a strong course of symptoms, problems with the perception of climacteric and changes in social communication.

Key words: climacteric, women, symptoms, culture, social factors